

Osaava henkilöstö – menestyvät yritykset

EK:n koulutus- ja työvoimapolitiittiset
linjaukset vuoteen 2015

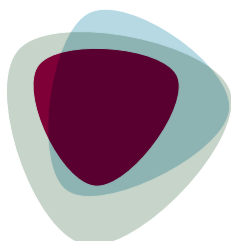
Osaava henkilöstö – menestyvät yritykset

**EK:n koulutus- ja työvoimapolitiittiset
linjaukset vuoteen 2015**

Sisältö

	Esipuhe	5
1	Tiivistelmä	6
2	Muuttuva toimintaympäristö haastaa ennakoinnin	8
3	Koulutuksen ja oppimisen lähtökohdat: laadukkuus, tuloksellisuus ja työelämän tarpeet	10
4	Selkeä työnjako korkea-asteen koulutukseen	15
5	Elinikäinen oppiminen tukee kilpailukykyä ja osaavan työvoiman saatavuutta.....	19
6	Lisää työvoimaa pidemmällä työrilla, lyhyemmällä työttömyysjaksoilla ja työperusteisella maahanmuutolla	21

Esipuhe

Kansainvälistyminen, väestön ikääntyminen, teknologian kehittyminen ja ilmastonmuutos muuttavat jatkuvasti talouden rakenteita ja yritysten toimintaympäristöä. Tuotavuuden kasvu, korkeatasoinen osaaminen ja osaavan henkilöstön saatavuus luovat menestymisen mahdollisuuksia rakennemuutoksessa. Muutoksessa menestyminen edellyttää toimivia työmarkkinoita sekä korkeatasoista ja laadukasta koulutus- ja innovaatiojärjestelmää.

Suomen koulutusjärjestelmä on viime vuosina saanut paljon kansainvälistä huomiota, kun olemme menestyneet erinomaisesti perusopetuksen äidinkielen ja matematiikan oppimistulosten vertailussa OECD-maiden kesken. Koulutusjärjestelmäämme on kehitetty edelleen uudistamalla mm. yliopistoja, ammatillista koulutusta ja aikuiskoulutusta. Työvoimakoulutusta on ajanmukaistettu vastaamaan paremmin taloustaantumien nostattamiin haasteisiin.

Koulutus ja työmarkkinoiden työvoima- ja osaamistarpeet eivät kuitenkaan kohtaa Suomessa riittävän tehokkaasti. Monet nuoret joutuvat koulutuksesta valmistumisen jälkeen suoraan työttömiksi, toisilla aloilla taas on jatkuva pula osaavasta henkilöstöstä. Valmistuneiden osaamiseen ollaan yrityksissä vain osittain tyytyväisiä. Kansainvälistymisessä ja monikulttuurisuudessa olemme alkutaipaleella.

Suomen koulutusjärjestelmässä on myös paljon tehottomuutta. Vuotuisia koulutuksen aloituspaikkoja on nuorille tarjolla toisen asteen koulutuksessa lähes puolitoinen kertaa ikäluokan koko ja korkea-asteen koulutuksessa lähes kaksi kertaa ylioppilaaksi kirjoittaneiden määrä. Silti koulutukseen siirtyminen on hidasta ja suuri joukko jää vuosittain vaille koulutuspaikkaa. Keskeyttämisaste on korkea ja koulutuksen läpäisyaste tavoiteajassa heikko. Lähes viidesosa 20–24-vuotiaista nuorista on vailla peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Suomessa myös valmistutaan kansainvälisesti tarkastellen varsin myöhään erityisesti korkea-asteen koulutuksesta.

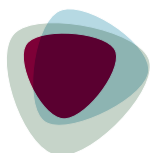
Työikäisen väestön määrän vähetessä on entistä tärkeämpää huolehtia, että työvoiman kysyntä ja tarjonta kohtaavat työmarkkinoilla sekä laadullisesti että määrällisesti. Se edellyttää jatkuvaa osaamis-, koulutus- ja työvoimatarpeiden ennakoimista, koulutuksen sisältöjen kehittämistä ja koulutusmäärien mitoittamista työelämän tarpeiden mukaisesti sekä työvoiman maahanmuuttoa. Elinikäinen oppiminen ja aikuiskoulutus varmistavat jatkuvan osaamisen uudistumisen työelämän tarpeiden muuttuessa. Pahin tulevaisuuden uhkakava olisi korkea rakenteellinen työttömyys ja samanaikainen pula osaavasta henkilöstöstä. Siihen Suomella ei ole varaa.

EK tuo tässä julkaisussa keskusteluun ehdotuksia koulutus- ja työvoimapolitiikan kehittämiseksi vuoteen 2015. Nämä ehdotukset ovat rinnakkaisia EK:ssa keväällä 2010 laadittujen innovaatiopoliittisten linjausten kanssa.

Markku Koponen
Koulutusjohtaja

1 Tiivistelmä

Koulutuksen ja oppimisen lähtökohdat: laadukkuus, tuloksellisuus ja työelämän tarpeet

- Koulutuksen laatu, vaikuttavuus ja työelämäyhteydet nostetaan kehittämisen painopisteeksi kaikilla koulutusasteilla.
- Koulutuksen osuvuutta parannetaan ennakoimalla työelämän muuttuvia osaamistarpeita.
- Koulutusjärjestelmää tehostetaan rakenneuudistuksilla, päällekkäistä koulutusta karsimalla sekä työelämän ja koulutuksen yhteyttä vahvistamalla.
- Koulutuksen vaikuttavuutta lisätään vahvistamalla tuloksellisuusrahoitusta kaikessa toisen asteen ja korkea-asteen koulutuksessa.
- Koulutuksen aloittamista ja valmistumista työelämään nopeutetaan opintojen ohjauksella, valintajärjestelmien kehittämisellä ja opintotuen uudistamisella.
- Opettajankoulutusta ja opetushenkilöstön osaamista parannetaan lisäämällä työelämä- ja yritystuntemusta. Opetuksessa hyödynnetään tehokkaasti tieto- ja viestintäteknologiaa.
- Etusija koulutuksen sisäänotossa annetaan hakijoille, joilla ei vielä ole opinto-oikeutta tai tutkintoa kyseisen asteen koulutuksessa.

Koko ikäluokalle valmiudet koulutuksella työelämään

- Perusopetus luo elinikäisen oppimisen perustan ja antaa kaikille hyvät valmiudet jatko-opintoihin lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa.
- Nuorten syrjäytymistä ehkäistään varmistamalla kaikille vähintään ammatilliset perusvalmiudet työelämään. Moduuleista muodostuvat tutkinnot sekä koulutuksen ja työelämän kiinteä vuorovaikutus luovat mahdollisuuksia yksilöllisiin koulutuspolkuihin.
- Monipuolista kielitaitoa vahvistetaan lisäämällä perusopetuksen kielitarjontaa ja valinnaisuutta. Kulttuuriosaamista vahvistamalla luodaan edellytykset kansainvälistymiselle ja toimimiselle eri kulttuureista tulevien kanssa.
- Yrittäjyys, ihminen ja teknologia, mediataidot, kansainvälisyys ja kestävä kehitys yhdistävät aihekokonaisuuksina eri oppiaineita.
- Lukiota ja ylioppilastutkintoa uudistamalla tehostetaan korkeakoulujen valintaprosesseja.
- Korkea-asteen koulutuksessa on selkeä työnjako yliopistojen ja ammatti-korkeakoulujen kesken sekä sille rakentuva yhteistyö. Korkeakoulut valikoivat vahvuusalueensa.
- Yliopistot hyödyntävät täysimääräisesti uuden oikeusaseman, taloudellisen autonomian ja johtajuuden mahdollisuudet.
- Korkeakoulut vahvistavat kansainvälistymistään ja edistävät monikulttuuristen kampusten syntymistä.
- Korkeakoulujen rahoituspohjaa laajennetaan lisäämällä maksullista toimintaa sekä ottamalla käyttöön opinto- tai lukukausimaksut.

Työvoiman kysyntä ja tarjonta kohtaamaan paremmin

- Elinikäinen oppiminen tukee yritysten kilpailukykyä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Työelämän muuttuviin tarpeisiin vastataan uudistamalla aikuiskoulutusta sekä selkeyttämällä eri hallinnonalojen työnjakoa ja vahvistamalla niiden välistä yhteistyötä.
- Työttömien uudelleentyöllistymistä nopeutetaan tehostamalla työvoimaja koulutuspalveluja sekä vahvistamalla yritysyhteistyötä.
- Työvoimakoulutuksen laatua ja tarvelähtöisyyttä parannetaan kehittämällä kilpailutusta ja lisäämällä täsmäkoulutusta.
- Vastikkeettomista palkkatuista luopuminen tekee kaikesta työllistymisen tukemisesta selkeästi rajattua ja kilpailuneutraalia.
- Työperusteista maahanmuuttoa edistetään vetovoimastrategialla ja Suomea markkinoidaan työntekomaana. Ulkomaan edustustot jakavat tietoa Suomen työmarkkinoista ja auttavat tarvittaessa suomalaisia työnantajia yhteyksien luomisessa.
- Työlupamenettelystä tehdään joustavampi luopumalla saatavuusharkinnasta. Maahanmuuttajien kotouttamista ja siirtymistä työelämään tehostetaan.
- Ulkomaiset opiskelijat integroidaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään jo opiskeluaikana.
- Maahanmuutolle myönteiseen ilmapiiriin vaikutetaan lisäämällä vuorovaikutusta, edistämällä monikulttuurisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä puuttumalla syrjintään.

2 Muuttuva toimintaympäristö haastaa ennakoinnin

Kilpailu yritysten, tuotannon, palvelutoiminnan ja investointien sijaintipaikoista voimistuu koko ajan, ja kansainvälinen talouskriisi on vain kiihdyttänyt sitä. Talouskasvun ja tuotannon maantiede muuttuu, suuntana on itä.

Tietoisuus maailman ilmaston tilasta vaikuttaa yritysten arvoihin ja toimintatapoihin. Toisaalta yritysten edessä on valtavia mahdollisuuksia: ilmastonmuutoksen torjunta ja ympäristöliiketoiminta nousevat merkittäviksi liiketoiminta-alueiksi, mikä asettaa uusia haasteita myös koulutukselle.

Suomen ja koko läntisen Euroopan väestö ikääntyy, ja samalla ikääntyvät myös työntekijät. Nuoret ikäluokat ovat aiempaa pienempiä. Tuottavuuden kasvun merkitys korostuu kilpailukyvyn osatekijänä. Tuottavuutta pyritään parantamaan esimerkiksi valjastamalla teknologiaa toimintojen tehostajaksi ja rutiinien suorittajaksi. Ikääntyminen avaa yrityksille liiketoimintamahdollisuuksia

palvelujen ja tuotteiden muodossa. Samalla kilpailu osaavasta työvoimasta voimistuu.

Suomi tarvitsee aiempaa enemmän ulkomaista työvoimaa. Työntekijät liikkuvat maasta toiseen yhä helpommin. Monikulttuurisuus lisääntyy luokkahuoneissa ja työpaikoilla.

Teknologian, työelämän ja työtehtävien sisällön muutosvauhti nopeutuu. Tulevaisuuden teknologioissa korostuvat muun muassa vuorovaikutteisuus ja käytettävyys. Aiemmin hankittu ammattitaito vanhenee entistä nopeammin. Työ ja oppiminen liittyvät yhä kiinteämmin toisiinsa.

Verkostoituminen muuttaa syvällisesti yritysten ja kokonaisten toimialojen toimintoja, ja muutos on jatkuvaa. Verkostoilla haetaan kustannustehokkuutta, palvelujen ja tuotteiden yhdistelmiä sekä uutta liiketoimintaa. Yhteisöllinen media tuo verkostoitumiseen uuden ulottuvuuden. PK-yritysten merkitys kasvun ja työllisyyden ylläpitäjänä vahvistuu.

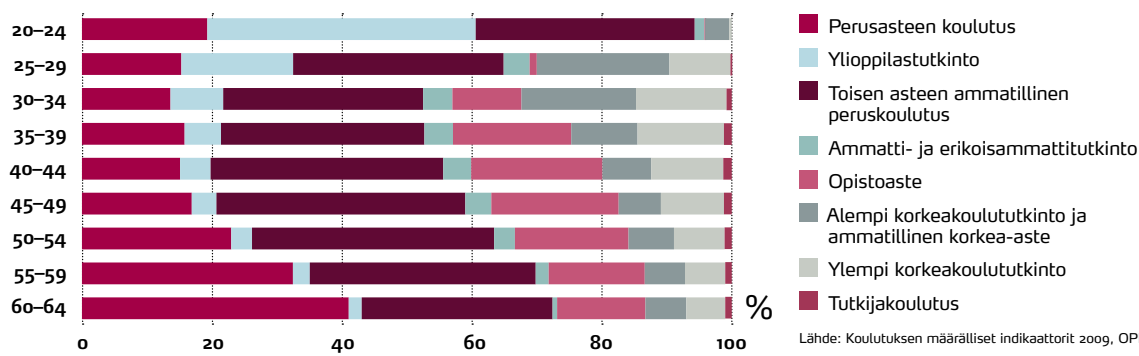
Nuorten ikäluokkien pien-

tyminen pakottaa uudistamaan koulutusjärjestelmän rakenteita sekä kokoamaan hajanaista oppilaitos- ja korkeakouluverkkoa laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Laadukkaiden ja monipuolisten koulutuspalvelujen turvaaminen kattavasti koko maassa edellyttää vahvaa verkostoitumista sekä tieto- ja viestintäteknologian kehittämistä. Yksityisten palveluntuottajien järjestämää opetusta ja koulutusta tulisi hyödyntää nykyistä laajemmin.

Ennakointi hakee näkemystä tulevaisuuden työelämästä

Ennakoimalla esimerkiksi teknologian, arvojen, käyttäytymisen ja markkinoiden muutosta voidaan muodostaa käsitys tulevaisuuden työelämästä sekä siellä tarvittavasta osaamisesta ja koulutuksesta. Muutostekijät muovaavat toimintaympäristöä ja todellisuutta monimutkaisessa vuorovaikutussuhteessa.

20–64-vuotiaan väestön koulutustaso vuonna 2007

● Lähes viidesosalla nuorista ikäluokista on edelleen vain perusasteen koulutus.

Lähde: Koulutuksen määrälliset indikaattorit 2009, OPH

Osaamisen osuvuutta työmarkkinoiden tarpeisiin on pyritty tähän saakka varmistamaan pitkälti määrällisen ennakkoinnin keinoin. Käytössä on ollut ajatteluketju työllisyysennusteesta ammattirakenteeseen ja siitä osaamistarpeisiin.

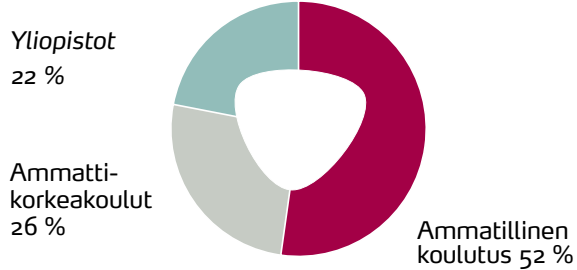
Vastaisuudessa työllisyyteen vaikuttaa merkittävästi se, kuinka hyvin pystytään luomaan uutta osaamista, kehittämään ja tuoteistamaan uusia palveluja, tuotteita ja liiketoimintamalleja sekä viestimään ja markkinoimaan niitä asiakkaille ja sidosryhmille. Myös yrittäjyydellä on suuri vaikutus työllisyyteen.

Mallit ja luokitukset rajallisia hahmottamaan muutosta

Tulevaisuuskuvan hahmottamisen tukena käytetään erilaisia mallinnuksia. Iso haaste on, miten ne pystyvät ottamaan huomioon Suomessa meneillään olevan voimakkaan rakennemuutoksen, joka ravistelee koko elinkeinoelämää ja julkista sektoria. Tuleva kehitys voi poiketa radikaalistikin siitä, millaisia trendejä lähivuosille on ennustettu. Esimerkiksi digitalisoituminen mullistaa elinkeinoelämää ja julkisia palveluja, kun yhä useammat palvelut siirtyvät verkkoon.

Teollisuuden, palvelujen ja rakentamisen sektorirajat mataltavat. Uutta liiketoimintaa kehittyy aloille, joita nykyinen toimialaluokitus ei tunnista. Syntyy myös uusia työtehtäviä, jotka eivät näy tämän hetken ammatiluokituksessa. Siksi tarvitaan uutta ennakkointiosaamista sekä uusia menetelmiä ja -resursseja, jotta toimintaympäristön muutossignaalit ja niiden vaikutukset kyetään tunnistamaan mahdollisimman laaja-alaisesti.

Rekrytoinnin koulutusjakauma EK:n jäsenyrityksissä vuonna 2009

● Tutkinnon suorittaneiden ohella yritykset rekrytoivat myös henkilöitä, joilla ei ole ammatillista tai korkea-asteen koulutusta. Usein syynä on, että avoinna oleviin työtehtäviin ei ole ollut saatavilla ammatillisen koulutuksen suorittaneita.

Lähde: EK:n henkilöstö- ja koulutustiedustelu 2009

Ennakointi luo kuvan tulevaisuuden toimintaympäristöstä sekä osaamis- ja koulutustarpeista

EK:n ehdotuksia:

- Siirretään painopistettä työelämän muutoksen ja muuttuvien osaamistarpeiden ennakkointiin, jota täydennetään määrällisillä ennusteilla työvoiman, ammattirakenteen ja koulutuksen tarpeesta.
- Systematisoidaan ennakkointia tekevien tahojen välistä vuoropuhelua ja yhteistyötä. Amatillinen koulutus ja korkeakoulut otetaan mukaan vuoropuheluun. Elinkeinoelämä osallistuu ennakkointiyhteistyöhön sekä valtakunnallisesti että alueellisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY) ja maakuntien liittojen kanssa.
- Parannetaan ennakkoinnin vaikuttavuutta vahvistamalla opetus- ja kulttuuriministeriön ohjausta koulutuksen mitoituksessa muun muassa tulosrahoituksen keinoin.

Ennakointi palvelemaan opetussuunnitelmia

Osaamisen, koulutuksen ja työvoimatarpeiden ennakointia tarvitaan myös alueellisesti. On kehitettävä tutkinnon perusteita ja opetussuunnitelmia palvelevaa laadullista ennakointia, joka tunnistaa osaamistavoitteet työelä-

män ja kansalaisten muuttuvien tarpeiden mukaisesti.

On myös kehitettävä niin sanottua tutkintojen elinkaariajattelua huomioivaa koulutustarpeiden ennakointia. Se vastaa kysymyksiin, millaisille vaihtoehtoisille ammatialueille tai millaisiin työtehtäviin tutkinnon suorittaneet siirtyvät urapolkunsa aikana ja millaisia valmiuksia koulutus antaa siihen.

Yrityskohtaisiin osaamistarpeisiin vastataan parhaiten tiivistämällä yhteistyötä koulutuksen järjestäjien ja yritysten kesken. Yhteistyötä tarvitaan muun muassa tutkintojen sisältöjen ja koulutuksen uudistamiseen. Myös opettajien säännölliset työelämäjaksot yrityksissä ja työpaikkaohjaajien jatkuva koulutus ovat yhteistyön keskeisiä muotoja.

3 Koulutuksen ja oppimisen lähtökohdat: laadukkuus, tuloksellisuus ja työelämän tarpeet

Koulutuksen laatu tulee nostaa kehittämisen painopisteeksi kaikilla koulutusasteilla. Laadua on myös arvioitava säännöllisesti.

Koulutuksen ohjausjärjestelmän, koulutusjärjestelmän asiakkaiden ja koulutuksen järjestäjien käyttöön tarvitaan ajantasaista tietoa koulutuksen laadusta ja sen tuottamasta osaamisesta. Koulutuksen laadun kehittäminen paikallistasolla edellyttää, että koulutuksen järjestäjien laatu- ja arviointiosaamista vahvistetaan.

Arvioinnin voimavaroja on vahvistettava muun muassa koamalla tällä hetkellä hajallaan olevat arvioinnin resurssit toimivaksi kokonaisuudeksi (Opetushallitus, Koulutuksen arviointineuvosto, Korkeakoulujen arviointineuvosto).

Kansainvälistyminen koskettaa voimakkaasti kaikkia koulutusasteita sekä jokaista opiskelijaa ja opettajaa. Vahva kielitaito ja monipuolinen kulttuuriosaaminen luovat edellytykset koulutusjärjestelmän kansainvälistymiselle ja eri kulttuu-

reista tulevien kohtaamiselle arjessa. Opettajien, tutkijoiden ja opiskelijoiden liikkuvuus on keskeinen osa koulu yhteisön kansainvälistymistä.

Oppimisympäristöt tukemaan luovuutta, yrittäjyyttä ja innovatiivisuutta

Perinteisen luokkahuoneen ohella oppimista tapahtuu monissa muissa ympäristöissä – muun muassa sähköisissä verkoissa,

uudenlaisissa verkostoissa, vuorovaikutteisissa laboratorioissa ja työpaikoilla. Kehittyvät oppimisympäristöt haastavat opettajuuden. Perinteisten opetusmenetelmien rinnalla on hyödynnettävä monipuolisesti uusia oppimisympäristöjä ja lisättävä tekemällä oppimista. Näin tuetaan luovuutta, innovatiivisuutta ja yrittäjyyttä. Tieto- ja viestintätekniikka on nivottava oppimiseen ja opetukseen joka päivä kaikilla koulutusasteilla.

Työpaikalla tapahtuvan oppimisen merkitys kasvaa elinikäisen oppimispolun eri vaiheissa. Yhteistyötä eri koulutusasteiden ja oppilaitosten kesken tulee lisätä muun muassa yrittäjyysopinnoissa.

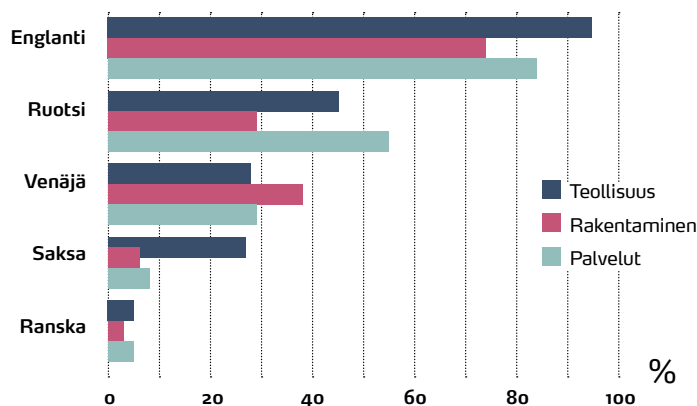
Uudenlaisia oppimisympäristöjä ja työtapoja tarvitaan arjen ja hyvinvoinnin kannalta keskeisten taitojen kehittämiseen. Nämä taidot vahvistavat myös yleisiä työelämävalmiuksia, kuten tiedonhankintaa ja käsittelyä, kriittistä ajattelua, ongelmanratkaisukykyä, viestintä- ja yhteistyötaitoja, vastuullisuutta sekä projektiosaamista.

Keskeisimpiä ovat valmiudet elinikäiseen oppimiseen, vastuun ottaminen omasta tulevaisuudesta, muutosvalmius ja oikea asenne. Uudet oppimisympäristöt ja monipuoliset opetusmenetelmät tukevat myös oppijoiden motivaatiota ja teorian soveltamista käytäntöön.

Opettajien osaamista uudistettava

Muutos on tällä hetkellä niin kiivasta, että myös opettajien ja oppilaitosjohdon koulutusta on välttämätöntä uudistaa. Opettajien osaamisen kehittämisen haaste ulottuu varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin ja aikuisten oppimiseen. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen ja yrittäjyyden

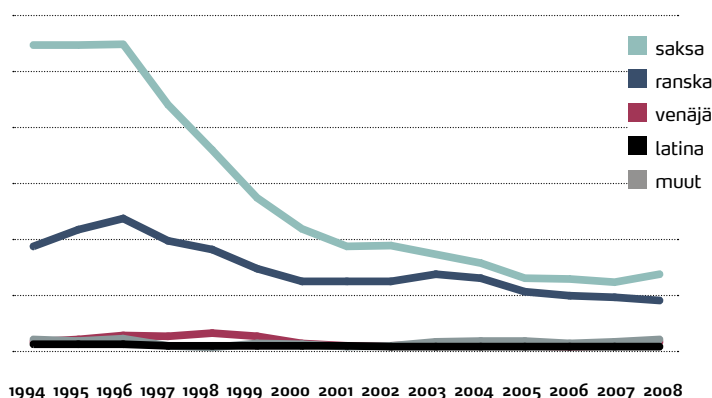
Eri kielten osaamisen tarve rekrytoinnissa 2009 prosenttiosuus vastaajista (N = 636)

● Englannin kielen ohella työelämässä tarvitaan myös monien muiden kielten osaajia. Kuviossa esitetään päätoimialoittain, miten yritykset painottavat eri kielten merkitystä uutta henkilöstöä rekrytoidessaan. Mainittujen kielten lisäksi tarvitaan myös mm. espanjan, viron ja kiinan kielen osaajia.

Lähde: EK:n henkilöstö- ja koulutustiedustelu 2009

Lyhyttä vierasta kieltä (B2-kieli) opiskelleiden osuudet 8.–9. vuosiluokkien oppilaista 1994–2008, %

● Perusopetuksessa yli 90 prosenttia oppilaista opiskelee pitkänä kielenä englantia. Toinen kotimainen kieli (ruotsi/suomi) on kaikille pakollinen. Muiden kielten opiskelu perusopetuksessa on romahtanut.

lähde: Koulutuksen määrälliset indikaattorit 2009, OPH

opetuksen kehittäminen edellyttää nykyistä paljon tiiviimpää yhteistyötä opettajankoulutuksen ja työelämän kesken.

Opettajankoulutuksessa on kehitettävä kokonaisuutena sekä peruskoulutusta että osaamista uudistavaa täydennyskoulutusta.

Perusopetus antaa koko ikäluokalle hyvät valmiudet jatko-opintoihin
Oppivelvollisia perusopetuksessa ovat 7–16-vuotiaat

EK:n ehdotuksia:

- Vähennetään oppiaineiden pakollisia tuntimääriä ja lisätään eri oppiaineista koostuvia aihekokonaisuuksia (esimerkiksi yrittäjyys, ihminen ja teknologia, mediataidot, kansainvälisyys, kestävä kehitys).
- Vahvistetaan yksilöllisiä valinnanmahdollisuuksia sekä koulutus- ja uravalintojen ohjausta.
- Lisätään tekemällä oppimista esimerkiksi työ- ja käytäntöpainotteisella oppimisella, taito- ja taideaineilla sekä monipuolisilla opetusmenetelmillä.
- Parannetaan mahdollisuuksia monipuolisen kielitaidon hankkimiseen. Opetuksen järjestäjällä tulee olla velvollisuus tarjota alaluokilla 1.–6. vähintään kolmea kieltä, joista yksi on toinen kotimainen kieli. Jokainen oppilas valitsee ainakin kaksi kieltä, joita hän opiskelee perusopetuksessa. Lisätään myös vieraskielisen opetuksen tarjontaa ja opettajien valmiuksia opettaa vieraalla kielellä.
- Hyödynnetään verkostoja, tieto- ja viestintäteknologiaa sekä kielikoulutusta tarjoavia palveluntuottajia kielitarjonnan monipuolistamiseksi.
- Kehitetään matemaattis-luonnontieteellistä opetusta sekä lisätään koulujen yhteistyötä yritysten ja LUMA-keskusten kanssa.
- Lisätään taito- ja taideaineiden osuutta osuutta oppilaiden arjessa mm. aamu- ja iltapäivä- sekä kerhotoiminnalla. Vahvistetaan kumpuuta yksityisten palveluntarjoajien kanssa.
- Tuetaan monikulttuurisuuden kasvamista muun muassa uskonnon opetuksen uudistamisella.
- Selvitetään valtionosuusuudistuksen vaikutukset perusopetuksen rahoitukseen. Yksityistä opetuksen järjestäjää tulee kohdella rahoituksessa tasavertaisesti opetuksen muiden järjestäjien kanssa.

Tarvitaan enemmän vuoropuhelua opettajankouluttajien, tutkijoiden, käytännön opetustyötä tekevien ja elinkeinoelämän välille. Kouluyritysyhteistyön pitäisi tulla tutuksi jo jokaiselle opettajaksi opiskelevalle.

Koska opettajuus on yhteisöllistä, opettajien tulisi laajentaa työyhteisöään oman työpaikan rajojen yli. Tulevaisuuden opettaja osaa verkostoitua ja käyttää taitavasti erilaisia oppimisympäristöjä. Opettajan rooli oppimisen ohjaajana vahvistuu.

Osana perusopetuksen ja lukio-koulutuksen laadun kehittämistä tulee käynnistää kehittämisohjelma, jolla parannetaan rehtorien, opettajien ja opinto-ohjaajien työelämäntuntemusta, työelämäyhteyksiä, yrittäjyysosaamista ja monipuolisten oppimisympäristöjen hyödyntämistä opetuksessa.

Valtion rahoittaman opetustoimen henkilöstökoulutuksen resurssit tulee ohjata kysyntälähtöisesti niin, että ne tukevat opetustoimen henkilöstön tavoitteellista kehittämistä. Opettajien osaamisen kehittämiseen tulee löytää uusia muotoja ja jokaisen opettajan tulee osallistua säännöllisesti työelämäjaksolle.

Koulutus ja työelämä tiiviiseen vuoropuheluun

Työpaikalla tapahtuvan oppimisen merkitys eri koulutusasteilla lisääntyy. Opettajan työnkuva ja työympäristö muuttuvat, ja osa opettajan työstä siirtyy työpaikoille. Opettaja on avainroolissa suunnitellessaan ja ohjattaessaan työpaikoilla tapahtuvaa oppimista sekä arvioidessaan sitä työpaikkojen edustajien tukena. Tämä korostuu erityisesti PK-yritysis-

sä. Opettaja varmistaa työpaikalla tapahtuvan oppimisen laatua.

Ammatilliseen koulutukseen ja ammattikorkeakouluopintoihin kuuluvaa oppimista työpaikoilla tulee uudistaa työpaikkojen lähtökohdista. On tiivistettävä yhteistyötä ammatillisen peruskoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen, näyttötutkintojen ja ammattikorkeakoulujen kesken.

On myös tarpeen uudistaa työpaikoilla tapahtuvan oppimisen muotoja, käytäntöjä ja hallinnollisia rutiineja. Oppilaitoksen tulee nimetä työpaikalle vastuupettaja, joka koordinoi työpaikalla tapahtuvaa oppimista yhdessä työpaikan edustajan kanssa sekä ohjaa ja arvioi oppimista. Opettajien työelämä- ja yrittäjyysosaamista sekä erilaisten oppimisympäristöjen hyödyntämisessä tarvittavaa pedagogista osaamista tulee vahvistaa.

Työtä tehdään tulevaisuudessa yhä enemmän erilaisissa projekteissa vaihtuvilla kokoonpanoilla. Projektitiimiin tarvitaan monipuolista osaamista ja uuden kokeilemisen halua. Tällainen työskentelytapa vaatii laaja-alaisia ja muuntautumiskykyisiä työntekijöitä sekä vahvaan käytännön työkokemukseen ja koulutukseen perustuvia esimiestaitoja.

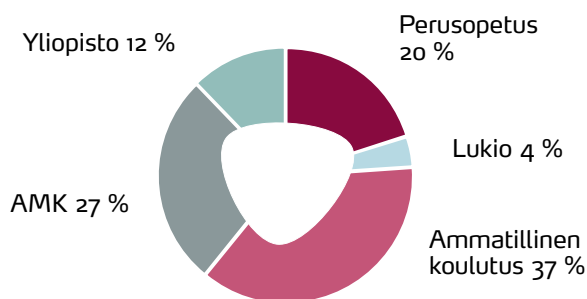
Elinkeino- ja työelämän alueellisista tarpeista tulee laatia koulutuksen aluekehitysstrategia. Se tulee valmistella yhdessä oppilaitosten, korkeakoulujen ja työnantajien kanssa ja siinä tulee määritellä selkeästi eri toimijoiden roolit. Työelämäyhteistyö tukee myös korkeakouluissa koulutuksen käytännölläisyyttä ja työelämälähtöisyyttä. Se kytkee opiskelijoiden harjoittelun entistä luontevammaksi osaksi oppimista.

Lukiokoulutusta kehitetään korkeakouluopintoihin valmistavana koulutuksena

EK:n ehdotuksia:

- Vastataan tulevaisuuden haasteisiin monipuolistamalla oppimisympäristöjä, lisäämällä opetuksessa eri oppiaineille yhteisiä teemoja sekä tiivistämällä yhteyksiä ympäröivään yhteiskuntaan.
- Suoritetaan lukio kolmen vuoden tavoiteajassa.
- Lisätään opiskelijan valinnaisuutta ja vähennetään pakollisten oppiaineiden ja kurssien määrää. Mahdollisuudet monipuolisiin kieliopintoihin varmistetaan.
- Tehdään arkipäivää lukion yhteistyöstä työelämän ja korkeakoulujen kanssa.
- Uudistetaan lukiota ja ylioppilastutkintoa niin, että ne palvelevat nykyistä paremmin korkeakoulujen opiskelijavalintoja.
- Lisätään opiskelijoiden kiinnostusta suorittaa nykyistä enemmän kursseja matemaattis-luonnontieteellisissä aineissa muun muassa opetusmenetelmiä uudistamalla.
- Varmistetaan laadukkaan ja monipuolisen lukiokoulutuksen saavutettavuus eri puolilla maata verkostoitumalla sekä hyödyntämällä tieto- ja viestintäteknologiaa.
- Otetaan käyttöön tuloksellisuusrahoitus ja hyödynnetään sen mittariston kehityksessä ammatillisen peruskoulutuksen rahoitusmallia.

Oppilaitosyhteistyön kohdentuminen koulutusasteittain EK:n jäsenyrityksissä vuonna 2008

● Lukion ja työelämän yhteistyön vahvistamisella lisättäisiin ylioppilastutkinnon suorittaneiden valmiuksia oman koulutusalan valintaan.

Lähde: EK:n henkilöstö- ja koulutustiedustelu 2008

Koulutustakuulla ovet auki opintoihin

Kaikille perusopetuksen päättävillä tulee antaa koulutustakuu. Se tarkoittaa mahdollisuutta aloittaa opinnot lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa (tutkintoon johtava koulutus oppilaitoksessa, oppisopimuskoulutus tai valmistava koulutus) tai erityistoimissa, kuten työpajoissa tai perusopetuksen lisäluokalla.

Tavoitteena on, että puolet ikäluokasta jatkaa perusopetuksen jälkeen lukioon ja puolet ammatilliseen koulutukseen tai erityistoiimiin. Vastuu koko ikäluokan siirtymisestä toiselle asteelle ja riittävistä opiskeluvalmiuksista on osaltaan perusopetuksella.

Alueellinen koulutustakuu edellyttää yhteistyön tiivistämistä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien sekä viranomaisten kesken. Vastuussa olevat toimijat tulee määrittellä alueellisesti. Koko ikäluokan koulutusvastuu on ensisijaisesti ammatillisella koulutuksella.

Ammatillisen peruskoulutuksen aloituspaikat tulee antaa ensisijaisesti niille opiskelijoille, joilla ei vielä ole opinto-oikeutta tai toisen asteen tutkintoa.

Ohjaavan ja valmistavan koulutuksen (ns. ammattistartti) aloituspaikkatarpeita tulee arvioida alueellisesti. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY) päättävät paikkojen jakautumisesta koulutuksen järjestäjille. Koulutus on kohdistettava perusopetuksen päättäneille, jotka tarvitsevat valmistavaa koulutusta ennen tutkintoon johtavaa koulutusta.

Ammatillisen peruskoulutuksen työelämälähtöisyyttä vahvistetaan

EK:n ehdotuksia:

- Varmistetaan yksilölliset koulutuspolut työelämään moduuleista koostuvilla tutkinnoilla sekä työn ja koulutuksen vuorottelulla.
- Huolehditaan tutkinnon osien valinnanmahdollisuuksista, monipuolisesta kielitarjonnasta ja yrittäjyysopinnoista toisen asteen koulutusyhteistyöllä.
- Lisätään elinkeinoelämän edustusta alueellisessa päätöksenteossa ja koulutuksen järjestäjien hallituksissa.
- Kehitetään ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmää kokonaisuutena (ammatillinen perus- ja lisäkoulutus, oppisopimus) niin, että se tukee nopeampaa siirtymistä koulutuksesta työelämään, koko ikäluokan koulutustavoitteen saavuttamista ja moduuleista muodostuvien tutkintojen hyödyntämistä osaamisen kehittämisessä.
- Selvitetään mahdollisuudet siirtyä kuntien rahoitusosuuksista kokonaan järjestämisluvan haltijalle maksettavaan valtionrahoitukseen.
- Lisätään tuloksellisuusrahoituksen osuutta. Myös tutkinnon osien tulee olla tämän rahoituksen perusteena.
- Kehitetään koulutuksen laatua ottamalla käyttöön koulutuksen järjestäjien laadunvarmistusjärjestelmien ulkoiset auditoinnit.
- Kehitetään työnjohdon ja esimiestaitojen koulutusta yhdessä ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kanssa.

4 Selkeä työnjako korkea-asteen koulutukseen

Suomessa annetaan korkea-asteen koulutusta sekä ammattikorkeakouluissa että yliopistoissa. Korkeakouluopintoihin voi edetä ylioppilastutkinnon tai ammatillisen tutkinnon suorittamisen jälkeen. On tärkeää, että tällainen kaksitahoinen korkeakoulutus perustuu toisistaan poikkeaviin tutkintoihin, tutkintonimikkeisiin ja tehtäviin (ns. duaalimalli).

Korkeakoulutusta tulee kehittää koulutusjärjestelmän tehokkuuden parantamisen, rakenteiden muokkaamisen ja työelämän tarpeiden lähtökohdista. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen työnjako ja tehtävät tulee selkeyttää ja päällekkäisyydet poistaa. Koska yritykset rekrytoivat ammattikorkeakouluista ja yliopistoista erilaisia osaajia, on tärkeää, että tutkintojen rakenteet ja sisällöt ovat selkeät ja palvelevat työelämän tarpeita.

Uudistuvan duaalimallin mukaisesti ammattikorkeakoulut ja

yliopistot muodostavat tehokkaan ja hyvin yhteen toimivan kokonaisuuden. Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen erilaisia vahvuuksia ja profiileja kunnioittavalle yhteistyölle on paljon mahdollisuuksia hallinnossa, kielten opetuksessa, yrittäjyyttä ja ympäristötietoisuutta edistävässä oppimisympäristöissä, kansainvälisen vuorovaikutuksen syventämisessä sekä tieteiden välisessä tutkimuksessa ja innovaatiotoiminnassa.

Yliopistoissa opiskelijalla tulee olla heti alusta alkaen oikeus maisteritason opintoihin, ammattikorkeakouluissa AMK-tutkintoon (kandidataso) johtaviin opintoihin. Hakeutumisen tulee tapahtua kapeata koulutusala laajempiin kokonaisuuksiin. Yliopistojen tulee helpottaa opiskelijan siirtymistä kandidivaiheen jälkeen toisen alan tai korkeakoulun maisteriohjelmaan.

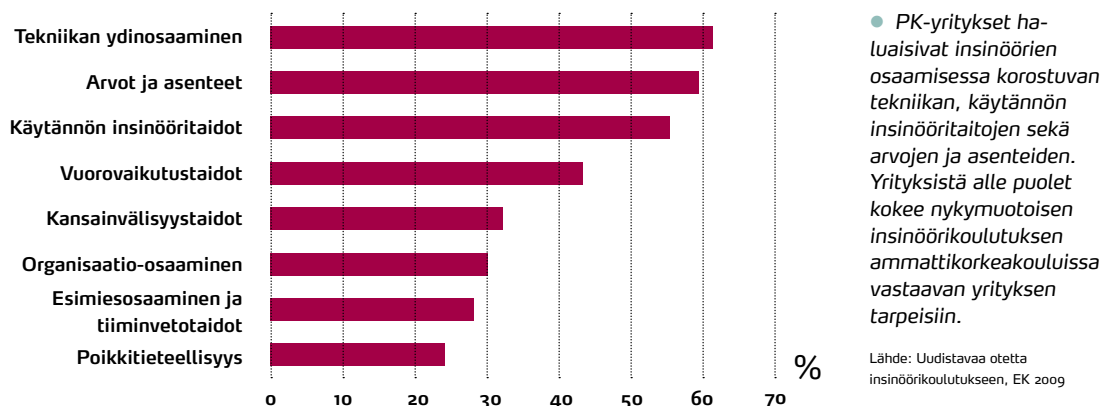
Ammattikorkeakouluista valmistuneilta odotetaan vahvaa käytännön osaamista esimerkiksi tekniikan, taloushallinnon tai hoi-

totyön tehtäviin. Asiantuntija- ja esimiesvalmiuksien tulee rakentua ammatillisuuden ja asiantuntijuuden muodostamalle perustalle. Koulutuksessa tarvitaan kiinteää yhteistyötä ammatillisen koulutuksen kanssa. Ammattikorkeakouluista tulee siirtyä työelämään alemman ammattikorkeakoulututkinnon (AMK) jälkeen.

Myös ammattikorkeakoulujen ylemmillä tutkinnoilla (YAMK) tulee olla oma selkeä profiilinsa, joka eroaa yliopistojen maisteritutkinnosta. Ylemmän AMK-tutkinnon vuorovaikutteisuutta työelämän kanssa korostaa, että tutkintoa edeltää vähintään kolmen vuoden työkokemus ja se suoritetaan useimmiten työn ohessa.

Yliopistoista valmistuvilta odotetaan muuta: koulutus pohjaa tieteelliseen tutkimukseen, ja yliopistosta valmistuu uusimmat tiedot hallitsevia, akateemisesti koulutettuja osaajia yhteiskunnan eri aloille. Yliopistokoulutuksen merkitys osaamisen vahvistaja-

PK-yritysten näkemyksiä insinöörien osaamistarpeista

AMK-koulutusta kehitetään tiiviissä vuorovaikutuksessa työelämän kanssa

EK:n ehdotuksia:

- Lisätään koulutuksen työelämälähtöisyyttä ja vahvistetaan tutkintojen tuottamaa käytännön osaamista. Osia ammatillisista tutkinnoista tulee voida suorittaa osana AMK-tutkintoja.
- Selkeytetään ammattikorkeakoulujen rahoitusta ja sen perusteita. Selvitetään mahdollisuudet siirtyä kuntien rahoitusosuuksista kokonaan ammattikorkeakoulun ylläpitäjälle maksettavaan valtionrahoitukseen.
- Lisätään tuloksellisuusrahoituksen osuutta kokonaisrahoituksesta. Arvioidaan mittareiden keskinäistä painoarvoa koulutuksen laadun ja tutkintojen työelämälähtöisyyden kannalta.
- Kiinnitetään koulutuksessa huomiota yrittäjyyteen. Koulutuksen tulee antaa hyvät valmiudet yrittäjäksi ryhtymiseen. Lisätään yrityshautomotoimintaa sekä kehitys- ja innovaatioalustoja. Vahvistetaan opettajien yrittäjyysosaamista.
- Painotetaan ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa (TKI) alueen elinkeinoelämän kehittämistehtävään yhdessä yritysten kanssa. Sidotaan toiminta kiinteästi opetuksen kehittämiseen ja YAMK-tutkintoihin.
- Ammattikorkeakoulun ylläpitäjänä tulee olla joko osakeyhtiö tai säätiö.

Korkea-asteen koulutuksessa on tehottomuutta

Uusista ylioppilaista n. 75 % hakee heti korkeakouluun, mutta heistä vain alle 40 % saa opiskelupaikan.

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen nuorille tarkoitettussa koulutuksessa uusien opiskelijoiden mediaani-ikä on 21 vuotta; viidennes aloittajista on yli 26-vuotiaita.

Yliopistojen uusista tutkinto-opiskelijoista 7 prosentilla on jo aiempi korkeakoulututkinto.

Yliopistoissa perustutkinto-opiskelijoista vain 39 % suorittaa vähintään 45 opintopistettä lukuvuodessa (tavoite 60 opintopistettä / lukuvuosi).

Yliopistoissa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamisen tavoiteaika on viisi vuotta. Seitsemässä vuodessa tutkinnon suorittaa 49 % aloittaneista.

Ammattikorkeakoulututkinnon tavoiteaika on 3,5–4 vuotta. Viidessä vuodessa tutkinnon suorittaa 60 % aloittaneista.

Lähde: OPM 2010:11

na ja kehittäjänä heijastuu koko koulutusjärjestelmään opettajan-koulutuksen kautta.

Yliopistoissa kandidaattivaiheen koulutuksen roolia tulee vahvistaa maisteritason opintoihin valmistavana koulutuksena. Yliopistoista tulee siirtyä työelämään pääsääntöisesti ylemmän, maisteritason tutkinnon jälkeen.

Korkeakoulujen rakenteellista uudistamista on jatkettava kokoomalla hajanaista korkeakouluverkkoa laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Rakenneratkaisut voivat olla eri alueilla ja koulutusaloilla erilaisia.

Korkeakoulujen tulee uudistaa koulutuksen ja tutkimuksen strategiansa ja kuvata ne selkeästi yrityksille ja muille sidosryhmilleen. Tietoa ennakoituista osaamistarpeista tulee lisätä ja se tulee kytkeä nykyistä paremmin korkeakoulujen strategiaan, opetukseen sekä kehittämis- ja innovaatiotoimintaan.

Tavoitteeksi aito kansainvälisyys

Suomella on pienenä maana tarve vahvistaa ja monipuolistaa osaamistaan sekä verkostoitua yli rajojen. Korkeakouluihin kohdistuu tässä suuria odotuksia. Opetusta, tutkimusta ja innovaatiotoimintaa voidaan rikastaa kansainvälisellä yhteistyöllä. Tarvitaan monikulttuurisia kampuksia ja tiedeyhteisöjä. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntävät oppimisympäristöt avaavat mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen kansainvälisenä vuorovaikutuksena osana korkeakoulujen arkea.

Korkeakoulu-opiskelijoiden liikkuvuutta edistävien rahoitusohjelmien heikkoudet ja pullonkaulat tulee korjata. Vuorovaikutusta ulkomaisten korkeakouluopiskelijoiden kanssa on kehitettävä, se

antaa kansainvälisiä valmiuksia myös kotimaisille opiskelijoille ja korkeakoulujen henkilöstölle. Kansainvälistymistä täytyy edistää myös avoimen korkeakouluopetuksen ja virtuaalikorkeakoulutuksen avulla.

Kansainvälisen yhteistyön tulee verkottaa yliopistot globaaleihin osaamiskeskittyymiin valituilla vahvuusalueilla. Kansainvälinen toiminta vahvistaa myös suomalaisten yliopistojen strategioita.

Laatumainetta kansainvälisillä pelisäännöillä

Ammattikorkeakoulut ja yliopistot ovat laatineet yhdessä Korkeakoulujen arviointineuvoston kanssa Unescon ja OECD:n suuntaviivojen pohjalta rajat ylittävän korkeakoulutuksen laatusuosituksukset suomalaisille toimijoille. Niiden vieminen käytäntöön ja laadun tekeminen näkyväksi esimerkiksi kansainvälisille opiskelijoille ja työnantajille vaatii yhä yhteisiä ponnisteluja. Hyväksi osoitettu laatu on keskeistä imagon rakentamisessa ja palvelujen markkinoinnissa. Työelämän osaamistarpeiden huomioiminen koulutuksen suunnittelussa sekä vuorovaikutus työmarkkinoiden ja koulutuksen välillä voisi olla suomalaista kilpailuvoimaa.

Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskuksen CIMOn mukaan vieraskielistä koulutusta on tarjolla Suomessa korkea-asteella paljon tekniikan, kauppatieteen ja informaatioteknologioiden aloilla. Mutta myös hoito- ja hoiva-alan koulutuksessa tarvittaisiin vastaisuudessa enemmän kansainvälistymistä. Alan työvoimatarpeet ovat lähivuosina suuret. Kansainvälistä koulutustarjontaa tulee kehittää myös yhteistyössä yksityisten palveluntarjoajien kanssa.

Laajempi rahoituspohja vahvistaisi korkeakoulujen voimavaroja

Opetuksen ja tutkimuksen korkea laatu tarvitsee tuekseen riittävät resurssit. Mahdollisuudet lisätä korkeakoulujen perusrahoitusta julkisin varoin ovat tulevaisuudessa entistä rajallisemmat.

Maksullisen toiminnan laajentaminen enentäisi korkeakoulujen resursseja merkittävästi. Kohtuullinenkin lukukausi- tai opintomaksu toisi yliopistoille ja ammattikorkeakouluille lisärahoitusta nykyisillä opiskelijamäärillä satoja miljoonia euroja.

Suomessa tulee ottaa käyttöön korkeakouluopintoihin sopiva rahoitusmalli. Se voisi olla suora lukukausi- tai opintomaksu, opintoseveli tai yhdistelmä erilaisista keinoista.

Samalla on tarpeen uudistaa opintotukijärjestelmää niin, että se vahvistaa opiskelumahdollisuuksien yhteiskunnallista tasavertaisuutta, lyhentää opintoaikoja ja valmistaa opiskelijat työelämään entistä nuorempina.

Maksullisen toiminnan laajentaminen lisää mahdollisuuksia myös koulutusvientiin. Koulutusvientiä pitää edistää välittömästi siten, että oikeus periä lukukausimaksuja ETA-alueen ulkopuolisilta kansalaisilta kattaisi myös alemman korkeakoulututkinnon ja että maksujen perinnän sallivan lain määräaikaaisuudesta luovutaan

Uuden yliopistolain mahdollisuudet käyttöön täysimääräisesti

EK:n ehdotuksia:

- Turvataan yliopistojen perusrahoitus. Yliopistot maksavat vuodesta 2012 alkaen työnantajan normaalin työttömyysvakuutusmaksun, mikä on huomioitava perusrahoituksessa.
- Yliopistot hyödyntävät täysimääräisesti uuden oikeusaseman, taloudellisen autonomian ja johtajuuden mahdollisuudet.
- Yliopistot valikoivat alueet, joille keskittävät resurssejaan ja joilla ne hakevat edelläkävijyyttä.
- Kannustetaan yliopistoja rahoituksella ja ohjauksella niin, että ne ottavat yritysten osaamistarpeet huomioon. Palkitaan yliopistoja opetuksen ja tutkimuksen hyvästä laadusta.
- Määritellään yliopistojen ohjaus- ja rahoituskriteerit laajassa vuoropuhelussa sidosryhmien kanssa. Tekniikan yhteistyöryhmän tuottamat toimivan kampuksen kriteerit ja kestävä kehitys tulevaisuuden painopisteenä antavat hyvän pohjan uusien laatukriteerien määrittämiselle.

Korkeakoulujen englanninkielisiin tutkintoihin on tarpeen lisätä toisen kotimaisen kielen pakollisia

(suomen/ruotsin) opintoja. Osaaminen on todennettava riittävän hyvin esimerkiksi kielitutkinnolla.

Kotimaisten kielten osaamisella varmistetaan, että opiskelijalla on realistiset mahdollisuudet työllistyä Suomeen.

Koulutusosaamisesta tehtävä vientituote!

 Suomen koulutusosaamisen vahvuudet tulee hyödyntää niin, että laadukkaasta koulutuksesta syntyy meille uusi menestyksenkäs vientiala. Tavoitteeksi on asetettava, että Suomi on yksi maailman johtavista koulutukseen ja koulutusjärjestelmän laatuun perustuvista talouksista.

Koulutusosaamisen viennin tulee perustua toimivaan kotimarkkiinaan, kuten Public-Private-Partnership (PPP)-mallien hyödyntämiseen ja Suomen koulutusjärjestelmän jatkuvaan kehittämiseen.

On perustettava koulutusviennin klusteri, jolla on riittävästi resursseja laatia markkinaselvityksiä valituilla kohdealueilla ja verkottaa tehokkaasti erilaisia toimijoita.

Tulevaisuuden edelläkävijyyttä voidaan rakentaa myös kehittämällä koulutusalan innovaatio- ja kehitysympäristöjä sekä vahvistamalla koulutusta osana suomalaisten vientiyriyten tuotteita. Korkeakoulut toimivat viennin vetureina.

Tukea harjoittelun järjestämiseen

Suomessa opiskeluun kuuluva työharjoittelu on yksi tapa tehdä työelämäyhteistyötä ja integroida opiskelijoita työelämään. Harjoittelun järjestäminen jää yleensä ulkomaisen opiskelijan itsensä vastuulle. Koulutuksen järjestäjien tulee parantaa opiskelijalle tarjottavia tukipalveluja harjoittelun mahdollistamiseksi.

Myös opettajilla on oltava riittävät kieli- ja kulttuuritaidot sekä työelämäyhteydet ulkomaisten opiskelijoiden ohjaukseen, opetukseen ja integroimiseen suomalaisille työmarkkinoille.

5 Elinikäinen oppiminen tukee kilpailukykyä ja osaavan työvoiman saatavuutta

Muuttuvassa toimintaympäristössä elinikäisen oppimisen merkitys korostuu läpi koulutusjärjestelmän ja työuran. Työtehtävien sisällöt muuttuvat ja teknologia uudistuu, mikä edellyttää jatkuvaa osaamisen kehittämistä kaikissa työtehtävissä. Talouden rakenteiden muuttuessa vanhoja tehtäviä ja ammatteja häviää ja uusia työpaikkoja syntyy uudenslaisiin työtehtäviin ja toisille toimialoille.

Aikuiskoulutuksella on keskeinen merkitys työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamisessa. Suomella ei ole varaa ajautua tilanteeseen, jossa työmarkkinoilla vallitsee samanaikaisesti korkea työttömyys ja pula osaavasta henkilöstöstä. Aikuiskoulutuksen toimijoiden ja työelämän välitön, jatkuva ja aitoa kumppanuutta tavoitteleva yhteistyö tukee kilpailukykyyn kehittämistä.

Ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen johtoryhmä AKKU esitti toisessa väliraportissaan keväällä 2009 (OPM 2009:11) keskeiset toimenpiteet, joilla aikuiskoulutusta tulisi kehittää. Painopisteenä on työpaikalla ja työn ohessa tapahtuvan oppimisen kehittäminen yhdessä työpaikkojen ja koulutuksen järjestäjien kanssa.

Ohjauspalveluja kehitettävä

Elinikäisen oppimisen ohjauspalveluja tulee kehittää niin, että syntyy uusia toimintatapoja, resurssit saadaan käyttöön tehokkaammin ja toimijoiden välinen työn- ja vastuunjako selkeytyy. Ohjauspalvelut tukevat kansalaisia koulutukseen siirtymisessä, osaamisen tunnustamisessa ja

koulutuksen aikaisen toimeentulon asioissa.

Ohjauspalvelujen käytännön toteutus saattaa vaihdella eri puolilla Suomea, koska alueet ovat erilaisia. Kansalaisilla tulee olla tasavertaiset mahdollisuudet käyttää palveluja, asuivatpa he missä päin

Työelämän tarpeet aikuiskoulutuksen kehittämisen lähtökohdaksi

EK:n ehdotuksia:

- Pannaan toimeen nopealla aikataululla ammatillisen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta valmistelleen johtoryhmän (AKKU) ehdotukset.
- Selkeytetään OKM:n, TEMin ja SM:n työnjakoa aikuiskoulutuksessa. Vahvistetaan yhteistyötä sekä valtakunnallisesti että aluehallinnossa.
- Tunnistetaan ja tunnustetaan aikaisemmin ja eri tavoin hankittu osaaminen sekä koulutustarvetta arvioitaessa että koulutuksessa.
- Lisätään oppisopimuskoulutuksen kiintiöitä työelämän tarpeiden mukaisesti. Varmistetaan koulutuksen korkea laatu.
- Hyödynnetään yliopistokeskusten tarjoamat mahdollisuudet aikuiskoulutuksessa, erityisesti markkinaehtoisessa täydennyskoulutuksessa.
- Laaditaan elinikäisen oppimisen ohjauksen alueellinen suunnitelma ELY:n johdolla sekä sovitaan työnjaosta ja yhteistyöstä.

maata tahansa. Tasavertaisuutta tulee edistää esimerkiksi sähköisiä palveluja kehittämällä.

Aiemmin hankittu osaaminen voitava hyödyntää

Aikaisemmin hankittu osaamisen tunnistamis- ja tunnustamisjärjestelmiä tulee kehittää ja ottaa käyttöön kaikessa koulutuksessa. Oppilaitosten ja korkeakoulujen henkilöstön osaamista tulee vahvistaa niin, että he osaavat ottaa huomioon elinkeinoelämän osaamistarpeet, henkilön jo suorittamat tutkinnot tai tutkintojen osat sekä muualla kuin koulutuksessa hankittu osaaminen. Myös työvoimakoulutuksessa on oleellista tunnistaa jo aiemmin hankittu osaaminen, kun tarvittavaa lisäkoulutusta suunnitellaan.

Maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen vaatii sekä viranomaisilta että koulutuksen järjestäjiltä erityistä osaamista. Tarvitaan osaamiskartoituksia, näyttötutkintoja ja niiden pohjalta laadittuja yksilöllisiä työelämälähtöisiä koulutusratkaisuja. Myös ulkomailla suoritettujen tutkintojen tunnustamisjärjestelmää tulee kehittää.

Ammatilliset tutkinnot vastaamaan työelämän tarpeita

Markkinakilpailussa pärjätäkseen yritysten on kyettävä luoa-

maan uusia tuotteita ja palveluja asiakkaiden tarpeiden ja kysynnän mukaisesti. Tarvitaan myös uusia liiketoimintamalleja ja kykyä toimia verkostoissa erilaisilla rajapinnoilla. Tämä edellyttää, että koulutuksessa tutkinto voidaan koota joustavasti eri osista.

Tutkintojärjestelmää, erityisesti ammatti- ja erikoisammattitutkintoja, on kehitettävä siten, että voidaan vastata nykyistä nopeammin ja joustavammin työelämän muuttuviin osaamistarpeisiin. Näyttötutkintojärjestelmän tehokas hyödyntäminen aikuisten kouluttamisessa vapauttaa resursseja nuorten koulutuksen käyttöön.

Myös koulutus- ja tutkinto toimikuntia on tarkasteltava elinkeinoelämän muuttuvien tarpeiden mukaisesti. Toimikuntien työ tarvitsee lisää tukipalveluja ja resursseja.

Oppisopimuskoulutuksesta tulee muovata työelämän muutoksen mukana entistä paremmin toimiva opiskelumuoto. Oppisopimuskoulutuksen laadun jatkuva varmistaminen on tärkeää, sillä valtaosa oppimisesta tapahtuu työpaikalla. Työpaikkakouluttajien osaamisen kehittämiseen tulee panostaa ja myös PK-yrityksille tulee luoda paremmin soveltuvia oppisopimuskäytäntöjä.

Korkeakoulujen rooli kasvaa aikuiskoulutuksessa

Korkeakoulujen rooli elinikäisessä oppimisessä kasvaa. Aikuiskoulutus on myös korkea-

kouluille tärkeä toiminta-alue. Korkeakoulututkinnon suorittaneille tulee olla tarjolla lyhytkestoista maksullista täydennyskoulutusta markkinaehtoisesti työelämän muuttuvien tarpeiden mukaisesti. Korkeakoulutettujen oppisopimuskoulutusta tulee kehittää ja laajentaa pilottihankkeiden kokemusten perusteella. Tutkintoon johtavat yliopistojen aloituspaikat tulee varata ensisijaisesti nuorisoikäluokille.

Avoimen ammattikorkeakoulun ja avoimen yliopiston koulutustarjonnan tulee luoda joustavia mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen ja syventämiseen. Ylemmän AMK-tutkinnon tulee antaa ammattikorkeakoulutetuille työelämälähtöisiä mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen.

Synergiaa tiivistyvästä viranomaisyhteistyöstä

Tehokas, toimiva ja työelämän tarpeisiin vastaava aikuiskoulutusjärjestelmä edellyttää, että kaikki aikuiskoulutuksen parissa työskentelevät viranomaistahot, erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö, toimivat saumattomasti ja pyrkivät samansuuntaisiin tavoitteisiin sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. Valtion uudistunut aluehallinto antaa siihen aiempaa paremmat mahdollisuudet, mutta synnyttää myös uusia haasteita.

6 Lisää työvoimaa

pidemmällä työurilla, lyhyemmällä työttömyysjaksoilla ja työperusteisella maahanmuutolla

Työurien pidentäminen alkupäästä vaatii koulutuksen ja työelämän yhteistyön tiivistämistä kaikilla koulutusasteilla. Koulutuksesta työelämään siirtymistä tulee nopeuttaa. Se edellyttää perusopetuksen ja lukion roolin vahvistamista työelämätiedon välittäjänä, jotta nuoret saavat jo kouluaikana omakohtaisia kokemuksia työelämästä ja monipuolisen kuvan tulevaisuuden osaamistarpeista. Myös lukion ja korkeakoulujen yhteistyö nopeuttaa korkea-asteen opintoihin siirtymistä.

Ammatillisten tutkintojen suorittamisaikojen lyhentämiseen ja työelämään siirtymisen nopeuttamiseen tulee käynnistää toimenpideohjelma. Sen sisällön valmistelussa keskeisiä kysymyksiä ovat ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen

rahoitusjärjestelmä, koulutuksen eri järjestämismuotojen (ammatillinen peruskoulutus, oppisopimus, näyttötutkinnot) yhteistyön tiivistäminen, näyttötutkintojärjestelmän tehokas hyödyntäminen sekä läpäisyasteen parantamiseen ja keskeyttämisen vähentämiseen tähtäävät toimet.

Opintojen ohjauksella nopeammin työelämään

Korkeakoulutuksen ja työelämän välistä vuorovaikutusta tulee kehittää laajalla rintamalla: opiskelupaikkojen mitoituksessa, osaamistarpeiden ennakoinnissa, opetussuunnitelmien laatimisessa, oppimistavoitteiden määrittämisessä ja oppimistulosten arvioinnissa.

Opintojen ohjausta tulee vah-

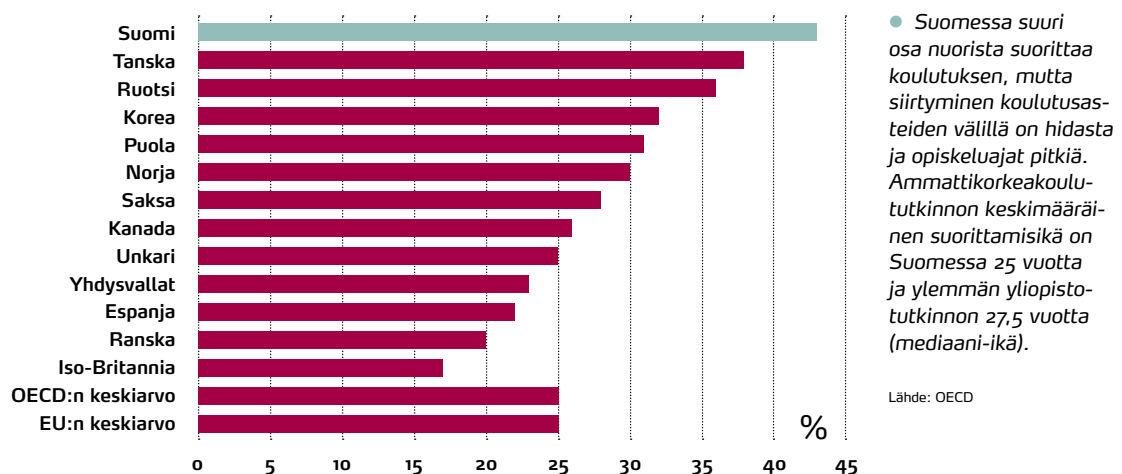
vistaa. Nuorten koulutus- ja uravalintojen tukeminen ei ole vain opinto-ohjaajan tehtävä, vaan osa jokaisen opettajan työtä.

Ammatillisessa peruskoulutuksessa ja korkea-asteen koulutuksessa tutkintoon johtavat koulutuksen aloituspaikat on tarkoitettu ensisijaisesti nuorisoikäluokille. Koulutukseen valinnoissa tulee antaa ensisija niille hakijoille, joilla ei vielä ole ammatillista tutkintoa tai korkea-asteen opinto-oikeutta tai tutkintoa.

Korkeakouluissa tulee ottaa käyttöön valtakunnallinen yhteishaku. Uusien ylioppilaiden siirtyminen korkea-asteen opintoihin tehostuu, kun lukiokoulutusta ja ylioppilastutkintoa kehitetään palvelemaan paremmin korkeakoulujen opiskelijavalintoja.

Opiskeluajan toimeentuloturvan tulee kannustaa osaltaan pää-

20–29-vuotiaat päätoimisessa tai osa-aikaisessa koulutuksessa eräissä maissa vuonna 2006

Työvoimapolitiikka tukemaan nopeaa työllistymistä

EK:n ehdotuksia:

- Yhdenmukaistetaan ELY-keskusten ja TE-toimistojen toimintatavat.
- Panostetaan TE-toimistoissa avointen työpaikkojen täyttämiseen sekä työnantaja- ja työnhakijapalveluihin.
- Kehitetään yritysysteistyötä ja laajennetaan se toimintamallina koko maahan.
- Luodaan palvelujärjestelmä, joka arvioi säännöllisesti työnhakijan tilannetta, mahdollisuuksia ja toimintaa.
- Parannetaan työvoimakoulutuksen laatua ja tarvelähtöisyyttä kehittämällä mm. kilpailutusta sekä lisäämällä yhteishankintakoulutusta ja oppisopimuskoulutusta.
- Kehitetään muutosturvan toimintamallia niin, että se varmistaa nopean uudelleentyöllistymisen.
- Luovutaan vastikkeettomista palkkatuista. Kaiken työllistämisen tukemisen on oltava selkeästi rajattua ja kilpailuneutraalia.

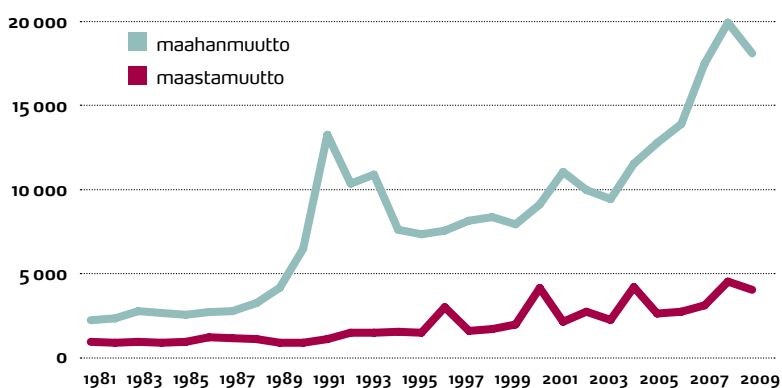
toimiseen opiskeluun. Opintotukijärjestelmän rakennetta onkin uudistettava niin, että opiskelumahdollisuuksien yhteiskunnallinen tasavertaisuus vahvistuu, opintoajat lyhenevät ja työelämään valmistutaan entistä nuorempana.

Opintolainan osuutta opintotuesta tulee lisätä ja tavoiteajassa valmistumiseen kannustaa opiskelun päättymisen jälkeisellä verotuella. Päätoimista opiskelua tulee edistää myös ottamalla käyttöön korkea-asteen opintojen uusi rahoitusmalli (ks. s. 17).

Työllisyys nousee kannustavalla työvoimapolitiikalla

Työvoimapolitiikan tarkoituksena on turvata yrityksille työvoiman saanti ja nostaa työllisyysastetta. Työvoimapolitiittisilla keinoilla voidaan tukea yritystoiminnan kehittämistä ja uusien työpaikkojen luomista. Toimien on tuettava työnhakijaa työllistymään avoimille työmarkkinoille. Niiden

Ulkomaalaisten maahanmuutto ja maastamuutto vuosina 1981–2009

● Maahanmuuton ohella tapahtuu samaan aikaan myös maasta poismuuttoa. Näiden erotus, nettomaahanmuutto, oli vuonna 2009 noin 14 000 henkilöä. Suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle työikäisen väestön määrä vähenee, jolloin huoltosuhde eli lasten ja eläkeikäisten määrä sataa työkäistä kohden nousee nykyisestä 50,3:sta 60,4:ään jo vuoteen 2016 mennessä. Nettomaahanmuuton tulisi kasvaa nykyistä huomattavasti voimakkaammin, jotta huoltosuhde ei heikkenisi.

Lähde: Tilastokeskus

pitää myös kannustaa ottamaan vastaan lyhykestoistakin työtä työttömänä olemisen sijaan.

Julkinen työnvälitys, erityisesti alueelliset ELY-keskukset sekä työ- ja elinkeinotoimistot, ovat työvoimapolitiikan käytännön toteuttajina keskeisessä roolissa. Jotta työvoimapolitiikka olisi yhdenmukaista kaikkialla Suomessa, keskushallinnon roolia ja koordinaatiota tulee vahvistaa. Näin hallinnon läpinäkyvyys ja mahdollisuudet arvioida sitä paranevat.

Myös henkilöstöpalveluyrityksillä on oma merkittävä roolinsa yritysten osaajatarpeiden turvaajina.

Tiivistä kanssakäymistä asiakaspalveluun

TE-toimistojen työnantaja- ja työnhakijapalveluissa tulee panostaa avointen työpaikkojen täyttämiseen. Yritystuntemuksen lisääminen TE-toimistoissa edellyttää yritysyhteistyötä ja hyvien yritysyhteistyömallien käyttöönottoa koko maassa.

Jotta TE-toimisto onnistuisi tehtävässään, sen on pystyttävä arvioimaan luotettavasti työnhakijan ammattitaitoa ja sopivuutta eri tehtäviin. Työnhakijan ilmoittama hakuammatti ei aina kerro tarpeeksi hänen osaamisestaan. Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen on olennaista arvioitaessa työnhakijan lisäkoulutustarpeita.

Työnhakijan ensihaastattelu tulee tehdä kahden viikon kuluessa ilmoittautumisesta. Työnvälityksen on tuettava työnhakijoiden aktiivisuutta nykyistä paremmin. Tarvitaan palvelujärjestelmä, joka arvioi säännöllisesti työnhakijan tilannetta, mahdollisuuksia ja toimintaa. Sähköistä asiointia tulee kehittää henkilökohtaisten käyntien ohelle.

Parempaa vaikuttavuutta aktivoitimiin

Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuus on ollut heikkoa. Sen vuoksi työvoimakoulutusta tulee uudistaa niin, että se vastaa nykyistä paremmin työmarkkinoiden tarpeisiin. Yhteishankintakoulutus, oppisopimuskoulutus ja muut yhdes-

sä työnantajien kanssa toteutetut koulutustavat johtavat parhaiten työllistymiseen avoimille työmarkkinoille.

Muutosturvan toimintamallia tulee kehittää edelleen nopean uudelleentyöllistymisen varmistamiseksi. Yhteistyötä yritysten ja oppilaitosten kanssa tarvitaan lisää, ja sitä on räätälöitävä erityisesti PK-yritysten tarpeisiin.

Lisää työvoimaa työperusteisella maahanmuutolla

EK:n ehdotuksia:

- Valmistellaan Suomen vetovoimastrategia ja markkinoidaan Suomea aktiivisesti työntekomaana sekä opiskelu- tai tutkimusympäristönä.
- Lisätään yhteistyötä Suomen ulkomaan edustustojen kanssa erityisesti niissä maissa, joista työnantajat ovat kiinnostuneet rekrytoimaan työntekijöitä.
- Huomioidaan kotouttamislain kokonaisuudistuksessa myös työhön tulevien ja heidän perheidensä kotoutumistarpeet.
- Poistetaan työvoiman saatavuusharkinta työlupamenettelystä ja joustavoitetaan lupamenettelyä.
- Lisätään maahanmuuttajien koulutusta ja muuntokoulutusta. Kehitetään muualla suoritettujen tutkintojen tunnistamis- ja tunnustamismenettelyä.
- Integroidaan ulkomaiset opiskelijat suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään jo opiskeluaikana mm. lisäämällä pakollista kielikoulutusta ja tehostamalla harjoittelua.
- Panostetaan myönteiseen ilmapiiriin lisäämällä vuorovaikutusta, edistämällä monikulttuurisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä puuttamalla syrjintään.
- Edistetään kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen saatavuutta.

Tukitoimien avulla ns. väli-työmarkkinoille työllistämisen tavoitteeksi tulee asettaa avoimille työmarkkinoille työllistyminen. Työvoiman palvelukeskusten toiminnan vaikuttavuutta tulee parantaa.

Palkkatukien maksamisen lähtökohtana tulee olla tukien vastikkeellisuus. Tuettuun työllistämiseen on liitettävä kuntoutusta tai koulutusta. Tukityöllistämistä ei pidä käyttää työttömyysturvan työssäoloehdon uudistamiseen, sillä todellisuudessa se johtaa uuteen työttömyysjaksoon. Taloudellisen taantumana aikana, jolloin työpaikkoja on avoinna vähän, työmarkkinavalmiuksien luomiseen ja ylläpitämiseen tulee käyttää entistä enemmän työharjoittelua ja työelämävalmennusta.

Kaikki maahanmuuttajat kotouttamistoimien piiriin

Talouden taantumasta toivuttaessa Suomi tarvitsee kasvavassa määrin ulkomaista työvoimaa. Työvoiman maahanmuutto edellyttää, että maahanmuuttopolitiikkaa kehitetään ja resursoidaan sekä valtion tasolla että kunnissa. Työvoiman maahanmuutto lisää paineita myös kotouttamistoimia kohtaan, sillä nykyinen kotouttamislaki jättää työperusteisesti Suomeen tulevat toimien ulkopuolelle.

Maahanmuuttajien kotouttamista tulee kehittää ottamalla huomioon erilaiset maahantulon perusteet, maahanmuuttajaryhmät ja kotoutumisen lähtökohdat. Työperusteisesti Suomeen muuttaville ja heidän perheenjäsenilleen tulee tarjota opastusta ja Suomessa jo olevien ulkomaalaisten kotouttamista edistää nykyistä tehokkaammin. Tavoitteena on, että

maahanmuuttajat sopeutuvat suomalaisen yhteiskuntaan ja kanta-väestö sopeutuu maahanmuuttoon ja perehtyy eri kulttuureihin.

Rekrytointia EU-maista tulee edistää EURES-työnvälityksen avulla esimerkiksi lisäämällä yhteistyötä runsasväestöisen Puolan kanssa. EU:n sisäinen liikkuvuus ei takaa Suomelle tulevaisuudessa riittävästi työvoimaa, sillä väestö ikääntyy myös muissa EU-maissa. Kolmansista maista tulevan työvoiman rekrytointiin on panostettava entistä enemmän.

Ulkomaiset opiskelijat ovat tärkeä maahanmuuttajaryhmä. Heidät tulee integroida suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään jo opiskeluaikana. Heille tulee luoda verkostoja, tarjota kokemusta työelämästä sekä antaa riittävä kielitaito ja tietämys suomalaisesta työkuultuurista ja työnhausta. Myös työnantajat ja korkeakoulut tarvitsevat lisää välineitä, tietoja

ja taitoja ulkomaisten opiskelijoiden ohjaukseen. Korkeakoulut voisivat toimia itse nykyistä aktiivisemmin ensimmäisen työkokemuksen tarjoajina.

Työvoiman maahanmuuttoa on valmisteltu useissa viranomaisveitoisissa hankkeissa sen jälkeen, kun pääministeri Matti Vanhasen II hallitus hyväksyi Hallituksen maahanmuuttopolitiittisen ohjelman loppuvuodesta 2006. Hallitus hyväksyi myös Työvoiman maahanmuuton toimenpideohjelman loppuvuodesta 2009. Siinä esitettyjä toimenpide-ehdotuksia ei ole aikataulutettu eikä niiden toteutukseen ole varattu määrärahaa. Toimenpideohjelma sisältää useita ehdotuksia, joita voidaan toteuttaa normaalina virkatyönä tai Euroopan sosiaalirahaston hankkeina. Toimenpideohjelman toteutukseen pitäisi kuitenkin turvata tulevaisuudessa riittävästi omia resursseja.

Selkeyttä maahanmuuttajien kielikoulutukseen

 Työvoiman maahanmuuton keskeinen haaste on työelämässä tarvittavan suomen tai ruotsin kielitaidon hankkiminen.

Kielikoulutusta järjestetään ja kustannetaan tällä hetkellä monin eri tavoin. Sitä annetaan pääasiassa vapaan sivistystyön kautta kansalaisopistoissa, iltalukioissa, korkeakouluissa ja yksityisissä kielikouluissa. Järjestämisvastuu tulisi kuitenkin antaa kunnille ja koulutus kustantaa osin valtionavulla.

Maahanmuuttajien kielenopetusta tulisi laajentaa yhdistettynä ammatilliseen koulutukseen ja osana työelämässä tapahtuvaa kielitaidon kehittämistä. Tarkoitukseen olisi varattava riittävät resurssit osana työ- ja elinkeinotoimiston järjestämää ja kustantamaa kotouttamiskoulutusta.

Koulustarjontaa tulisi lisätä ja monipuolistaa myös Suomeen työhön tulevien maahanmuuttajien tarpeiden pohjalta. Jo lähtömaassa annettavaa kielikoulutusta tulisi kehittää yhdessä työnantajien kanssa sekä jakaa kustannusvastuu pääasiassa työnantajan ja työntekijän kesken.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

PL 30 (Eteläranta 10), 00131 Helsinki
Puhelin 09 420 20 • Faksi 09 4202 2299
www.ek.fi

Julkaisu internetissä:

www.ek.fi/julkaisut

Lisätietoja:

Koulutusjohtaja
Markku Koponen
Puhelin 09 4202 3289
Sähköposti: markku.koponen@ek.fi

Julkaisun toimitus: Hannele Mayer-Pirttijärvi

Ulkoasu: Tiina Aaltonen, gra & grappo

EK, toukokuu 2010

